

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การใช้แบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้รับการคุ้มครองในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ” เป็นการศึกษาโดยอาศัยระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ซึ่งเป็นการศึกษาทั้งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้แบบทดสอบ Rubin's self Esteem Scale กับกลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ามนุษย์และกลุ่มเด็กผู้ถูกทารุณกรรม จำนวน 103 ราย ศึกษาการมองคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง และข้อจำกัดในการใช้แบบทดสอบในกระบวนการวัดคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ ประกอบด้วย แบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale ของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ สังกัดกรมสุขภาพจิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อความเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ (Self concept) ตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem Scale) ตอนที่ 3 เป็นการประเมินอัตมโนทัศน์ (Self Concept Rating) การศึกษาเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ใช้เป็นกรอบในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 ราย และสนทนากลุ่มจำนวน 5 ราย

การวิเคราะห์ใช้การหา ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ Chi-Square กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพนำประกอบให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น ผลการศึกษาครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลสถานภาพครอบครัว ข้อมูลการเข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์ หรือการถูกทารุณกรรม และ ข้อมูลการคุ้มครองในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ ส่วนที่ 2 ข้อมูลผลการศึกษาจากแบบทดสอบคุณค่าในตนเอง Rubin's Self Esteem Scale ได้แก่ ข้อความเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์ แบบทดสอบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง การประเมินอัตมโนทัศน์ การทดสอบสมมติฐาน การนำเสนอกรณีศึกษาจากการสัมภาษณ์ 5 ราย และข้อจำกัดในการใช้แบบทดสอบในกระบวนการวัดคุณค่าในตนเอง โดยในแต่ละประเด็นสามารถสรุปภาพรวมได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการให้ความสำคัญดูแลเฉพาะกลุ่มหญิงและเด็กเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างจึงเป็นเพศหญิงทั้งหมด 103 ราย ส่วนมากอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 16-19 ปี กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลเชื้อชาติลาว ร้อยละ 46.6 ส่วนกลุ่มตัวอย่างเชื้อชาติไทย ร้อยละ 42.7 เป็นกลุ่มที่ถูกทำร้ายทารุณกรรม และการถูกทอดทิ้ง การดูแลปล่อยปละละเลย และการเลี้ยงดูไม่เหมาะสมจนมีปัญหาด้านพฤติกรรม ในด้านการศึกษา ร้อยละ 65.1 ของกลุ่มตัวอย่างไม่ได้รับการศึกษาและมีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาเท่านั้น แต่บางรายก็ได้เข้ารับการศึกษาระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 69.9 เป็นโสด

ด้านครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 69.9 ประกอบอาชีพเกษตรกร และรับจ้าง การประกอบอาชีพของครอบครัวส่วนมากมีอาชีพไม่มั่นคงเพราะการเป็นเกษตรกร รับจ้างทั่วไปมีรายได้ไม่แน่นอนขาดความมั่นคงทางการเงิน เมื่อรายได้ไม่มั่นคงและเกิดภาระทางการเงินจนต้องกู้ยืมเงิน ความต้องการเงินของครอบครัวเป็นแรงผลักดันให้กลุ่มเด็กและเยาวชนหญิงต้องทำงานเพื่อเป็นแรงสนับสนุนทางการเงินให้แก่ครอบครัวความไม่มั่นคงทางอาชีพเหล่านี้ทำให้ครอบครัวต้องมีหนี้สินซึ่งมีจำนวนร้อยละ 41.7

การเข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์ กลุ่มตัวอย่างเข้าส่วนมาก ร้อยละ 67.0 เข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์โดยการขายบริการทางเพศ และในกลุ่มที่เข้าสู่ขบวนการค้ามนุษย์โดยการบังคับใช้แรงงานทั้งการบังคับใช้แรงงานในสถานประกอบการแรงงานในบ้านและการบังคับเป็นขอทานในกลุ่มบังคับใช้แรงงานนี้มีหลายกรณีที่กลุ่มตัวอย่างยังถูกล่วงละเมิดทางเพศจากนายจ้าง ในกลุ่มที่ถูกทารุณกรรม ร้อยละ 39.3 เป็นการถูกทารุณกรรมทางเพศซึ่งผู้กระทำเป็นญาติคนใกล้ชิด ได้แก่ บิดา พี่ชาย และกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ที่ตนเองไม่รู้จักเมื่อผู้เสียหายได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรเอกชน และได้รับการส่งต่อเข้ารับบริการในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 48.5 ได้รับการคุ้มครองเป็นระยะเวลา 1-3 เดือน และได้รับการจากแผนกแรกรับ แต่เมื่อเข้าแผนกฝึกอาชีพแล้วกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการฝึกอาชีพในแผนกทอผ้าที่กระทู้ร้อยละ 21.7 ซึ่งเป็นจำนวนที่มากที่สุด

2. การมองเห็นคุณค่าในตนเอง

2.1 การมองอัตมโนทัศน์ (Self-Concept)

กลุ่มตัวอย่างรับรู้และมองตนเองว่าเป็นคนไม่ดีทั้งนี้พิจารณาจากการตอบแบบทดสอบคุณค่าในตนเอง Rubin's Self Esteem Scale ส่วนมากเห็นว่าตนเองมีนิสัยดื้อรั้น ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดา มารดาหรือบุคคลในครอบครัว มองตนเองว่าเป็นคนไม่ฉลาด มีคำกล่าวของกลุ่มตัวอย่างว่าตนเอง “โง่ ไม่รู้เรื่อง” ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขาดโอกาสทางการศึกษา และไม่รู้เท่าทันเสียงต่อการถูกหลอกลวงทั้งนี้ก็เพราะกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 67 มีระดับการศึกษาเพียงประถมศึกษาเท่านั้น ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างจึงเป็นการรับรู้ตนเองทางลบซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ ลักษณะแรก กลุ่มตัวอย่างที่มองตนเองว่าตนเองเป็นคนไม่ดีอันเป็นผลมาจากพฤติกรรมการแสดงออกของตนเองในอดีต เช่น การเคยตกเป็นผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์ การถูกทารุณกรรมทางเพศ ลักษณะที่สอง การที่ผู้คนในสังคมแสดงท่าทีปฏิเสธสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่างในเชิงดูถูกดูหมิ่น ประกอบกับการพยายามประจบสอพลอว่าเป็นคนไม่ดี ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้รับรู้ว่าเป็นคนไม่ดีตามไปด้วย มุมมองแง่ร้ายต่อตนเองเหล่านี้สร้างให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกและผลกระทบทางลบต่อตนเองเกิดขึ้นระยะยาว ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างหวาดกลัววิตกกังวลกับอดีตของตนเองความรู้สึกวิตกกังวลเหล่านี้ส่งผลให้บางรายทำร้ายตนเองและพยายามฆ่าตัวเพื่อหนีปัญหา บางกรณีอธิบายว่าความรู้สึกว่าตนเองมีความวิตกกังวล หวาดกลัวโดยเก็บไปฝันซึ่งถือว่าเป็นความทรงจำที่ฝังใจจากความไม่เป็นธรรม การถูกเหยียดหยามซ้ำซาก การถูกกระทำในระยะเวลาอันยาวนาน หรือความฝังใจจากปรากฏการณ์เลวร้าย เมื่อพิจารณาประกอบกับระดับการมองอัตมโนทัศน์ เมื่อนำคะแนนของกลุ่มตัวอย่างมาจัดเรียงจากคะแนนเต็ม 60 คะแนนในส่วนข้อความเกี่ยวกับอัตมโนทัศน์พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 50.5 ระดับคะแนนอัตมโนทัศน์อยู่ในระดับต่ำ (ระดับคะแนน 35-45 คะแนน)

2.2 ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem)

กลุ่มตัวอย่างตอบแบบทดสอบในข้อที่ตรงกับตนเองมากที่สุดในเรื่องความด้านลบ ได้แก่ ข้อที่ 38 ฉันสามารถนับถือตนเองได้มากกว่านี้ ข้อที่ 40 บางครั้งฉันคิดว่าฉันไม่มีอะไรดีเลย และ ข้อที่ 33 ฉันรู้สึกว่าฉันทำอะไรไม่สำเร็จเลย จำนวน 86, 64 และ 56 รายตามลำดับ ในประเด็นข้อความทั้ง 3 ข้อความกลุ่มตัวอย่างส่วนมากสะท้อนว่าตนเองยังไม่สามารถทำตนเองให้ดีได้มากกว่าในปัจจุบัน และผลจากการคิดว่าตนเองไม่มีสิ่งดีในตนเอง ไม่มีความสามารถทำอะไรได้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่มีคุณค่า และคุณค่าของตนเองก็ไม่ทัดเทียมกับผู้อื่นในสังคมภายนอก แต่เมื่อศึกษาในรายละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมองว่าตนเองมีคุณค่าทัดเทียมกับผู้อื่น กลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบเฉพาะในกลุ่มที่เด็กและเยาวชนที่พักอาศัยอยู่ในสถานคุ้มครองและพัฒนา

อาชีพบ้านเกร็ดตระการเท่านั้นเหตุผล คือ เพื่อนในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการเผชิญกับสถานการณ์ใกล้เคียงกันกับตนเองจึงมีคุณค่าใกล้เคียง หรือทัดเทียมกัน ในกลุ่มเด็กต่างสัญชาติมีข้อมูลที่น่าสนใจที่ว่า กลุ่มตัวอย่างต่างเชื้อชาติรับรู้ความรู้สึกเห็นคุณค่าไม่เท่าเทียมเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างเชื้อชาติไทย และมากกว่านั้นเมื่อตนเองใช้ชีวิตอยู่ทั่วไปในประเทศไทยในกลุ่มนี้จะรู้สึกว่าคุณค่าไม่เท่าเทียมกับผู้อื่นเลย ข้อท้าทายประการหนึ่ง คือ หากบุคคลในกลุ่มนี้สิ้นสุดการใช้บริการในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการแล้วกลับไปใช้ชีวิตในสังคมปกติแล้วจะยังคงสภาพการณ์การมองเห็นคุณค่าในตนเองเช่นนี้หรือไม่ แต่อย่างไรก็ดี การตอบแบบทดสอบในครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนให้เห็นมิติการมองตนเองทางบวก เมื่อพิจารณาระดับคะแนนตอนที่ 2 ของแบบทดสอบนี้ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.3 อยู่ในระดับคะแนนที่ 15-17 คุณค่าในตนเองระดับปานกลาง เมื่อศึกษาในรายละเอียดนั้น คะแนนภาพรวมระดับการมองเห็นคุณค่าในตนเองในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 52.4 ระดับการมองเห็นคุณค่าในตนเองระดับปานกลาง ร้อยละ 25.2 ระดับการมองเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ และ ร้อยละ 20.4 ระดับการมองเห็นคุณค่าในตนเองระดับสูง ในส่วนของภาพรวมระดับการมองเห็นคุณค่าในตนเองครั้งนี้พบข้อมูลบางประการที่สามารถอธิบายปัจจัยหลายประการที่มีผลให้มองเห็นคุณค่าในตนเองทางที่ดีขึ้น ปัจจัยสำคัญ ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างได้กล่าวถึง คือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อนที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกันกับตนเองทั้งกลุ่มเพื่อสัญชาติเดียวกัน ความเปลี่ยนแปลงไปของเวลา การบำบัดฟื้นฟูดูแลจากสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ ซึ่งมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าคุณค่าในตนเองมีคุณค่า

3. การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานของตัวแปรที่ได้ศึกษา ระหว่างข้อมูลด้าน อายุ เชื้อชาติ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพของครอบครัว การมีหนี้สินของครอบครัว การตกเป็นผู้เสียหายของขบวนการค้ามนุษย์ระยะเวลาที่อยู่ในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ การได้รับบริการจากสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการกับระดับการมองเห็นคุณค่าในตนเองพบว่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับระดับการมองเห็นคุณค่าในตนเองของผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์ และเด็กที่ถูกทารุณกรรม โดยร้อยละ 12.9 ของผู้ที่เคยผ่านอยู่ร่วมกันกับแฟนมีระดับการมองเห็นคุณค่าในตนเองระดับมาก ในขณะที่ร้อยละ 23.6 ของกลุ่มผู้ที่เป็นโสดมีระดับการมองเห็นคุณค่าในตนเองระดับมาก กลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสดมองเห็นคุณค่าในตนเองระดับมาก

สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เคยผ่านการอยู่ร่วมกันกับแฟน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลุ่มตัวอย่างที่เคยผ่านการอยู่ร่วมกันกับแฟนบางรายมีสามีและมีบุตรแล้วทำให้ต้องมีเรื่องราวต้องระลึกรู้ถึงมากกว่า

4. ข้อจำกัดในการใช้แบบทดสอบในกระบวนการวัดคุณค่าในตนเอง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อจำกัดที่เกิดขึ้นโดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อจำกัดจากตัวแบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale และ ข้อจำกัดที่เกิดจากกระบวนการใช้แบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale

4.1 ข้อจำกัดจากตัวแบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale ได้แก่ (1) ภาษาของแบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale เป็นภาษาที่ยากต่อความเข้าใจ (2) ข้อคำถามเน้นการวิเคราะห์เชื่อมโยง และประเมินผลตนเองยากต่อการตัดสินใจ (3) ข้อคำถามมีจำนวนมากซึ่งมีมากถึง 62 ข้อ กลุ่มตัวอย่างต้องใช้เวลาที่นานประมาณ 15-20 นาทีต่อคน เพื่อเข้าร่วมการทดสอบคุณค่าในตนเองทำให้กลุ่มตัวอย่างมีที่เบื่อหน่ายจากการทดสอบ

4.2 ข้อจำกัดที่เกิดจากกระบวนการใช้แบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale ประกอบด้วย

(1) ข้อจำกัดจากสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการเป็นสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการบำบัดฟื้นฟูจำนวนมาก การกำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐาน ทำให้เด็กและเยาวชนอาจกังวลหากจะทดสอบคุณค่าในตนเองโดยอาจพลาดกิจกรรมประจำ

(2) ข้อจำกัดจากอารมณ์ ความรู้สึกของผู้ทำแบบทดสอบคุณค่าในตนเอง กลุ่มตัวอย่างผู้ทำแบบทดสอบเป็นเยาวชนในช่วงวัยรุ่นมีความผันผวนด้านอารมณ์อาจเป็นกลุ่มใจร้อนหรือยังไม่มีสมาธิเพียงในการจดจ่อทำงานหนึ่ง ๆ ทำให้ยากต่อการสนใจตอบสนองสิ่งเร้าอื่น ๆ

(3) ข้อจำกัดจากปัจจัยส่วนบุคคล และสถานะทางเศรษฐกิจ-สังคมของกลุ่มตัวอย่าง มีผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าใจและตีความหมายของการทดสอบ เช่น ภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างบางรายบกพร่องทางสติปัญญา หรือ ผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์และเด็กที่ถูกทารุณกรรมหลายรายไม่ได้รับการศึกษาและจบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา

4.3 ข้อสังเกตจากการใช้แบบทดสอบคุณค่าในตนเอง Rubin's Self Esteem Scale

(1) การใช้แบบทดสอบคุณค่าในตนเอง Rubin's Self Esteem Scale มีวัตถุประสงค์เพื่อการทดสอบกับกลุ่มเด็กที่อาจจะเผชิญปัญหาจากความเครียด ความวิตกกังวลในชีวิตอยู่บ้ำงสาระสำคัญของแบบทดสอบข้อคำถามต่าง ๆ จึงมีรายละเอียดคุณค่าในตนเองภาพกว้าง ๆ โดย

ทั่วไปเมื่อเมื่อผู้ศึกษานำมาทดสอบคุณค่าในตนเองกับกลุ่มตัวอย่างในสถานคุ้มครองและพัฒนา อาชีวะบ้านเกร็ดตระการที่มีรอยมลทิน (Stigma) จากการประสบปัญหาทางสังคมขั้นรุนแรงจากในอดีต ข้อคำถามอาจจะยังมีความครอบคลุมไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่าง

(2) ผู้ศึกษาที่เป็นผู้ใช้แบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale ต้องศึกษา รายละเอียดและวิธีการใช้ การคำนวณคะแนน และการนำเสนอให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถใช้ได้อย่างถูกต้อง

(3) การใช้แบบทดสอบคุณค่าในตนเองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีข้อจำกัดในด้านการรับรู้ อาจจะจำเป็นต้องใช้คำเพื่อทำหน้าที่แปลความหมายของแบบทดสอบ เพื่อให้เข้าใจในรายละเอียด และสามารถตอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การวัดคุณค่าในตนเองโดยใช้แบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale กับ ผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ระดับนโยบาย

1. ควรรณรงค์ให้สังคมให้โอกาสเด็กที่ถูกทารุณกรรมโดยเฉพาะทารุณกรรมทางเพศ เช่น การถูกข่มขืน รุมโทรม โดยสังคมควรเข้าใจกลุ่มเด็กเหล่านี้

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์และทารุณกรรมควรใช้แบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale เพื่อแบ่งแยกเด็กออกเป็นกลุ่มเพื่อจัดบริการอย่างเหมาะสม

3. หน่วยงานที่ให้การดูแลเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์ และถูกทารุณกรรมควรมีกิจกรรมเสริมสร้างคุณค่าในตนเองให้มากขึ้น เช่น การวิเคราะห์ตนเอง การวิเคราะห์ข่าว และกิจกรรมที่เน้นการแสดงออกในทางที่ดี

4. หน่วยงานที่ให้การดูแลเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์ และถูกทารุณกรรมควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดรอยมลทินประทับเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติ

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

1. แผนกแรกรับของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ คุ่มครองกลุ่มผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากขบวนการค้ามนุษย์ และเด็กที่ถูกทารุณกรรมควรนำแบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale มาใช้ก่อนเพื่อให้สามารถประเมินการให้บริการแก่เด็กและเยาวชนได้
2. ผู้สนใจใช้แบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale ควรศึกษารายละเอียดของแบบทดสอบและพัฒนาปรับปรุงภาษาของแบบทดสอบให้เข้าใจง่ายขึ้น
3. ควรเสริมสร้างกระบวนการสร้างคุณค่าในตนเองอย่างต่อเนื่องกับกลุ่มเด็กเยาวชนโดยอาศัยกิจกรรม เช่น การใช้บันทึกความดี การให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดกิจกรรม หรือการให้เด็กได้สร้างชิ้นงานศิลปะด้วยตนเองและนำเสนอผลงานในรูปแบบนิทรรศการ
4. เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ครูฝึกอาชีพควรสังเกตเด็กและเยาวชนที่มีความเครียด มีท่าทีวิตกกังวลเพื่อการให้ความช่วยเหลือด้านจิตใจผ่านการให้คำปรึกษา การบำบัดรูปแบบต่าง ๆ
5. เนื่องจากกลุ่มเพื่อนมีความสำคัญต่อการมองเห็นคุณค่าในตนเองดังนั้นควรส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มระหว่างเด็กและเยาวชนตามความสนใจเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน
6. คุณค่าในตนเองของกลุ่มเด็กและเยาวชนต่างเชื้อชาติมีระดับต่ำกว่ากลุ่มเด็กไทยจึงควรได้รับการปกป้องดูแลเป็นพิเศษระมัดระวังการแสดงออกที่มีผลกระทบต่อการมองเห็นคุณค่าในตนเอง
7. ในแผนกฝึกอาชีพควรเสริมกิจกรรมนอกเหนือจากฝึกอาชีพ ควรมีการสร้างคุณค่าในตนเอง เสริมกำลังใจจากการผลิตชิ้นงานของเด็กและเยาวชน เช่น หากสินค้าที่ผลิตขายได้อาจมีการประกาศให้เด็กทราบ และจัดป้ายประชาสัมพันธ์การขายสินค้าได้ในแต่ละครั้ง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาประเมินประสิทธิภาพการใช้แบบทดสอบ Rubin's Self-Esteem Scale เพื่อพัฒนาคุณภาพของแบบทดสอบโดยให้ทุกข้อความเป็นองค์ประกอบที่แท้จริงและครอบคลุมในสิ่งที่ต้องการวัด
2. ควรปรับปรุงภาษาของแบบทดสอบ Rubin's Self-Esteem Scale ให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้นทั้งในส่วน of ข้อความแต่ละรายข้อถาม และข้อความกำกับมาตราวัดแบบ Rating Scale

3. ควรมีการจัดกิจกรรมการบำบัดเพื่อการเสริมสร้างคุณค่าในตนเองและวัดผลโดยใช้
ใช้แบบทดสอบ Rubin's Self-Esteem Scale

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการมองเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มเด็กและเยาวชน
ในสถานคุ้มครองพัฒนาอาชีพที่อื่น ๆ เพื่อการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานด้านจิตวิทยา และด้าน
สังคมสงเคราะห์ในหน่วยงานนั้น ๆ

5. นักสังคมสงเคราะห์ควรสร้างและพัฒนาแบบทดสอบคุณค่าในตนเองของกลุ่มเด็ก
และเยาวชนที่มีรอยบาดแผลทางจิตใจ (Stigma) ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ